

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ"
Благоевград

Факултет: Изкуства
Катедра: Културология

АВТОРЕФЕРАТ

към дисертационен труд на тема:

**РЪЧНИ ДЕКОРАТИВНО-ТЕКСТИЛНИ ТЕХНИКИ СЛЕД
60-ТЕ ГОДИНИ НА XX ВЕК**

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по 05.08.33
„Теория и история на културата“ на

ИНА ЙОРДАНОВА КОЧЕВА

Научен ръководител:
доц. д-р Здравка Лисийска

Благоевград 2015

Съдържание

Увод	5
I. ГЛАВА - СЪЩНОСТ НА ДЕКОРАТИВНО–ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ.....	9
1. Социо-културни предпоставки за възникването и развитието на декоративно- текстилните техники	9
2. Основни характеристики и функции на художествено-декоративните техники, за работа с текстилни материали, и ролята им в развитието на занаятите и дизайна	12
3. Видове художествено-декоративни техники, за работа с текстилни материали – същност, историческо развитие, технология, приложение	15
3.1. Макраме.....	15
3.1.1. Исторически сведения за техниката макраме	15
3.1.2. Видове възли и техните разновидности	17
3.1.3. Мотиви.....	19
3.1.4. Композиции.....	20
3.1.5. Самостоятелни мотиви	22
3.1.6. Техники за преплитане на нишки	23
3.2. Бродерия	24
3.2.1. Възникване на везбата-исторически сведения	24
3.2.2. Българско везбарско изкуство – специфични особености	26
3.2.3. Основни материали за везане	27
3.2.4. Помощни материали за везане	28
3.2.5. Начин на везане	28
3.2.6. Помощни пособия за везане	29
3.2.7. Основни видове бодове	30
3.2.8. Ажур	32
3.2.9. Изграждане на композиционната форма на изображението, при везбата, с помощта на правата линия. Стилизация на формата и приспособяване на проекта за бродерия, чрез преброяване на квадратчетата	33
3.3. Пачуърк	35
3.3.1. Исторически сведения за техниката пачуърк. Видове.....	35
3.4. Апликация	40
3.4.1. Възникване, същност и основни характеристики на техниката апликация.....	40

3.4.2. Технологични начини за пришиване на елементи при апликиране	41
3.4.3. Исторически сведения за техниката апликация.....	42
3.5. Колаж.....	46
3.6. Пластични техники.....	47
3.6.1. Същност и основни видове	47
3.6.2. Исторически преглед на пластичните техники	49
3.7. Техники за изтегляне и вмъкване на нишки	53
3.8. Батик.....	53
3.8.1. Възникване и същност на батика.....	53
3.8.2. Батика с восък	56
3.8.3. Етапи на изпълнение на техниката батик	57
3.8.4. Вързан и шит батик	58
3.9. Дантела	60
3.9.1. Определение	60
3.9.2. Исторически сведения за дантелата	60
3.9.3. Видове.....	62
3.10. Десениране.....	72
3.10.1. История на десена	72
3.10.2. Ръчно и машинно десениране.....	74
3.10.3. Композиционни изисквания при проектирането на десените. Видове рапорт	78
3.11. Ръчно декоративно тъкане.....	85
3.11.1. История на декоративното тъкане	85
3.11.2. Развитие на тъкачеството в България.....	87
3.11.3. Същност и етапи на изпълнение на декоративното тъкане	88
3.11.4. Тъкачни техники.....	90
4. Специфика на декоративната композиция. Художествено-изразни средства при проектирането	100
4.1. Стилизацията като метод за проектиране на тъкани	101
4.2. Художествено проектиране на тъкани според мотивите.....	103
4.2.1. Растителен орнамент.....	104
4.2.2. Геометричен орнамент.....	105
4.2.3. Животински и абстрактен орнамент	105

4.3. Декорация	106
II. ГЛАВА – СВЕТОВНИ МОДНИ ТЕНДЕНЦИИ СЛЕД 60-те ГОДИНИ НА ХХ ВЕК И ПРОЛОЖЕНИЕТО НА ДЕКОРАТИВНО-ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ В ОБЛЕКЛОТО	108
2.1. Същност на модата	108
2.2. Модата на 60-те	111
2.3. Модата на 70-те	124
2.4. Модата на 80-те.....	137
2.5. Модата на 90-те.....	150
2.6. Модата на ХХІ век	165
III. ГЛАВА – СЪВРЕМЕННА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДЕКОРАТИВНО- ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ В СЪВРЕМЕНОТО ОБЛЕКЛО	180
3.1. Възстановяване и нови интерпретации на традиционните декоративно- текстилни техники в съвременното и футуристичното облекло	180
3.1.1. Прилагане на техники и методи за засилване и акцентирание на репрезентативните функции на дрехата	181
3.1.2. Внедряване на нови технологии и екологични методи при проектирането и изработката на облеклото	194
Основни теоретични изводи и препоръки към практиката.....	207
Справка за приноси и приложимост на резултатите.....	212
Декларация за оригиналност и достоверност.....	213
Библиография	214
Списък с източниците на Приложението.....	221
Списък с публикации по темата на дисертационния труд	226

УВОД

Външността оказва определено влияние върху поведението и очакванията на околните. Облеклото отдавна се разглежда, от науката не само като средство за предпазване на човешкото тяло, от различните климатични условия или от наранявания, но също така и като начин на общуване и предаване на социална и личностна информация. Полът, възрастта, социалният статус и географското положение могат успешно да бъдат разграничени, благодарение на сигналите и посланията, които отправя облеклото.

Периодът, след 60-те години на XX век до днес, е особено важен за развитието на модата и декоративно-приложната дейност. Те търпят съществени промени и нововъведения, успявайки да запазят много от своите традиции и приложения в модното облекло. Декоративно-приложната дейност предлага разнообразни възможности за изработка и комбиниране на различни текстилни техники, които намират широко приложение при изработката на предмети, синтетично включващи както утилитарно, така и естетическо въздействие. Тези техники участват активно в модата и дизайна, през различните етапи от тяхното развитие. В съвременната мода те придобиват особена значимост, най-вече в арт дизайна на облеклото, подпомагат изявата на индивидуалното и уникалното в дрехата.

В теоретичен и научен аспект, съществуват редица източници, които съдържат информация отнасяща се за декоративно-текстилните техники. В текстовия материал на Б. Херцег и Д. Чокош „Модерни ръчни изделия”, са разгледани някои от основните декоративни техники и начинът им на изработване, придружени от снимков материал на цялостния процес на работа. При „Везба” на М. Духоньова, подробно са разгледани и описани изискванията за изпълнение на тази техника, съпътствани от допълнителни вариации, схеми и снимков материал на готовите изделия. „Декоративното тъкане у дома” на Павлина Митрева е богат източник за ръчната техника тъкане. В него са разработени подробно историческите данни, развитието на техниката до осъвременяването ѝ в наши дни, метода на работа и крайния резултат, получен чрез използването ѝ. Друг важен източник, за художествено-декоративни техники, е „Художествено проектиране на облеклото” на Здравка Лисийска, която освен художествено-проектантската дейност на облеклото, подробно разисква и въпроса за художествените ръчни техники, използвани при прилагането му. Основните източници,

свързани с историята на модата, костюма и националното етнографско облекло са „История на българския костюм”, на Венера Наследникова, „История на костюма” на М. Велева, „История на модата” на Л. Стойков, „Текстилен дизайн” на П. Попска и др.

Въпреки наличието на голям брой литературни източници, за художествено-декоративните техники, все още не съществува литературно издание, което да съдържа подробна информация за всички техники, които да са синтезирани на едно място.

Предполагаме, че ръчните художествено-декоративни техники предоставят голяма възможност за нови художествени интерпретации и решения, в съвременната мода и дизайн. Проучвайки характеристиката на някои от тях, както и историческото им развитие, технология на изпълнение и приложение, ще намерим и очертаем пътища за съвременната им интерпретация в облеклото. Ние смятаме, че те са и продължават да бъдат едни от главните източници на вдъхновение както за съвременните, така и за бъдещите дизайнери, заради своите неизчерпаеми възможности за изразяване и експериментиране с материалите.

Обект на изследване:

Художествените техники, за работа с текстилни материали, в приложното изкуство и модата.

Предмет на изследване :

Да се проучи произхода, същността, технологията на изпълнение, на декоративно-текстилните техники, за да се разкрият естетическите и композиционните възможности за съвременна интерпретация и приложение в облеклото.

Цел :

Проучвайки съществуващите ръчни декоративно-текстилни техники, след 60-те години на XX век до наши дни, ще установим и очертаем техните основни характеристики и специфични композиционни особености. Ще разкрием основните функции на тези техники в облеклото, през различните етапи на развитие на модата, след 60-те години на XX век, и ще потърсим нови възможности за приложение и интерпретация в съвременното облекло.

Задачи :

1. Теоретично проучване на произхода и същността на декоративно-текстилните техники, през периода на 60-те години на XX век.
2. Да се проучи технологията, начинът на изпълнение на различните видове художествено-декоративни техники, за работа с текстилни материали, през периода след 60-те година на XX век.
3. Да се установи приложението и употребата на тези техники в приложното изкуство и облеклото, да се разкрият типични примери на приложение в модата, след 60-те година на XX век.
4. Въз основа на направените изследвания и проучвания, да се предложат основни пътища и насоки за приложение, на отделните техники в съвременната мода, да се посочат възможности за тяхната интерпретация, съобразно съвременните културно-естетически, материално-технически, научни, ергономични, екологични и други фактори на съвременното общество. На тази основа да се посочат пътища за бъдещо развитие.

Хипотеза :

Предполагаме, че традиционните декоративно-текстилни техники предоставят голяма възможност за нови художествени интерпретации и решения. Разкривайки тези възможности, ще обогатим теоретичните познания и подпомогнем творческите решения на младите дизайнери.

Обхват на изследването:

В разработката не претендираме за пълно и обстойно проучване на всички, съществуващи, в световен мащаб, декоративно-текстилни техники. Основен акцент в нашата работа е, разкривайки същността на техниките и технологията им на изпълнение, да покажем техните възможности за приложение и интерпретация в облеклото. Съществуват ограничения, по отношение на разглеждания период, от развитието на тези техники, като нашето внимание е насочено към периода от 60-те години на XX век, до наши дни. Акцентите в нашето проучване са върху художествено-естетическите характеристики и визуални въздействия на декоративните техники в облеклото.

Дисертационният труд се състои от 1 том текстова част и приложение с изобразителен материал. Той е с общ обем 225 стр., които включват увод, изложение,

разделено в три глави, изводи и приноси, библиография, индекс за използвания визуален материал, декларация за оригиналност, списък с публикации по темата на дисертационния труд и 20 стр. с цветни и черно-бели илюстрации.

ГЛАВА I – СЪЩНОСТ НА ДЕКОРАТИВНО-ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ

Първа глава е условно разделена на четири основни части.

Първата част е посветена на *социо-културните предпоставки за възникването и развитието на декоративно-текстилните техники*. Създават се условия, предоставящи възможността за запазване и развитие на националната култура, традиции, постижения в етнографската област, религия, философия и начин на живот. Ръчните декоративно-текстилни техники, като елемент от културата, традициите и бита на дадено общество, съдействат за тяхното развитие, като създават условия за материални, технологични и естетически познания на хората, в сферата на занаятите и дизайна.

Във *втората част* са представени *основните характеристики и функции на художествено-декоративните техники, за работа с текстилни материали, и ролята им в развитието на занаятите и дизайна*. Декоративно-приложната дейност предлага разнообразни възможности за изработка и комбиниране на различни техники, за работа с текстилни материали. Те са включени в изработката на предмети, които имат както утилитарно, така и естетическо въздействие. Тези техники участват активно в модата и дизайна, през различните етапи от тяхното развитие. В съвременната мода те придобиват особена значимост, най-вече в арт дизайна на облеклото, подпомагат изявата на индивидуалното и уникалното в дрехата. Съществуват различни техники за работа с текстилни материали, като везба, изработка на ажюри и дантели, апликация, колаж, пачуърк, батик, макраме, тъкане и много др. комбинирани и пластични техники. Усвоявайки теоретични знания и практически умения, за изпълнение на декоративно-текстилните техники, се разкриват безкрайни технологични и художествени възможности за тяхното приложение и интерпретация в съвременния бит и облекло. Така художникът проектант има способността, чрез всяка своя творческа дейност, да създаде нови художествени решения, да получи оригинален, нестандартен продукт с високи естетически качества – хармоничност на цветовото и пластичното решение,

личностна изразителност, яснота и целесъобразност на структурно-композиционното изграждане и технологично изпълнение.

В *третата част* са описани *видовете художествено-декоративни техники, за работа с текстилни материали – тяхната същност, историческо развитие, технология, приложение*. В разработката сме се спрели само на единайсет от съществуващите, в световен мащаб, декоративно-текстилни техники – *макраме, бродерия, пачуърк, апликация, колаж, пластични техники, техники за изтегляне и вмъкване на нишки, батик, дантела, десениране, ръчно декоративно тъкане*. Например декоративно-текстилната техника:

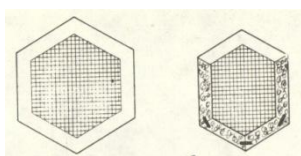
3.3. Пачуърк

3.3.1. Исторически сведения за техниката пачуърк. Видове

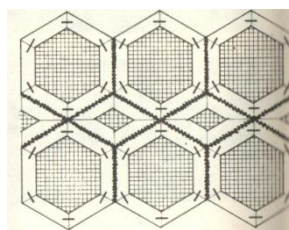
Пачуъркът се отнася към художествено-декоративните техники, които намират приложение в бита – при вътрешното обзавеждане на дома, а така също и при проектирането на облеклото.

Като основни елементи се използват прости по форма парчета плат (квадрати, правоъгълници, триъгълници, шестоъгълници и др.). Най-лесно се работи с простите форми, като квадрати и правоъгълници. Скрояват се ленти с еднаква широчина и се зашиват една към друга, като се следи посоката на нишката. Подреждането и зашиването на парчетата може да бъде подчинено на строго определена структурна организация (правилни, полуправилни или модифицирани модулни мрежи) или в безпорядък (Фиг.62). Най-често се използват близки по свойства и материали, като художественият ефект се получава от различното цветоусещане или ритмуване на фактури, текстури, блясък и др. качества на парчетата. Художествен ефект може да се търси и чрез подчертаване на съединителните шевове (като се подбере контрастен на основата цвят, като се извади съединителният шев откъм лицевата страна и др. способности). Получената пъстра тъкан се крои според желания модел. При изработването на мотиви, образувани от триъгълници, квадрати, шестоъгълници или композиции от тях, е необходимо повече работа и търпение. Използва се картонен шаблон, който се поставя върху тъканта и по него се изрязва желаната форма, която трябва да бъде малко по-голяма от реалната (Фиг.61). Така краищата на плата се подгъват и се тропосват. Страните на формата/е се зашиват един

към друг, освобождават се от тропоската и се изваждат шаблоните. Зашиването се извършва с един и същи бод. За разноцветни материали се препоръчва използването на черен конец, тъй като се забелязва най-трудно.¹ Може да се търси допълнителен декоративен ефект, ако се използват и конци с други цветове. Частите, които са подложени на най-силно износване, могат да бъдат подплатени и да бъдат от по-здрав, издръжлив материал. Повтарящите се мотиви, при симетрично изградена композиция, се броят винаги от средата, за да се осигури равномерното им разположение и по-голямо художествено и естетическо въздействие (Фиг.55).

Фиг.61

Фиг.62

Започнала като тясно утилитарна дейност (за икономия на материали), техниката пачуърк постепенно се превръща в декоративно-естетическа дейност. Поради тази причина тази техника навлиза все по-убедително в модата (от дрехи на простолюдието до висша мода), насочва се в оформлението и налагането на определени течения и модни стилове не само в облеклото, но и при изработката на чанти, обувки, колани, шалове и др. Дизайнерката *Sonia Delaunay* дори облицова своята кола с кожени парчета, което се смята за изключително дръзко решение, за началото на XX век.²

Тази техника, кореняща се в далечното минало, все още не е отшумяла и притежава своята актуалност в съвременната мода.

Смята се, че корените на пачуърка водят началото си още преди новата ера, когато е представлявал средство за максимално използване на текстила. Най-общо тази текстилна техника представлява едно за друго защити парчета кожа или плат, от различни материи, образуващи композиция. Понятието *patchwork* на английски език означава „кръпка”.³ Като основни елементи се използват прости по форма парчета плат (квадрати, правоъгълници, триъгълници). Целта е да се постигне художествен ефект чрез различно съчетаване на цветове, фактури, текстури и др.⁴

¹ Блинчева, И. Чудният свят на тъканите. С., Техника, 1985г., с.58

² Lussier, S. Art Deco Fashion. London, V&A Publications, 2003, p.48

³ Пашова, Г., Велева, Б. Речник на чуждите думи в българския език. С., Хермес, 2008г.

⁴ Лисийска, З. Художествено проектиране на облеклото. С., Терзиев и синове, 1998г., с.61

Най-ранните сведения за пачуърка са намерени в Китай преди 5000 г. При пътуванията си на запад източните търговци пренасят пачуърка в Египет, където има запазени произведения от времето на фараоните. Открита е балдахинена погребална шатра, направена от съшити парчета, в гробницата на царица *Esi-mem-kev*, в Египет, датираща от 980 г. пр. Хр. През 1903 г. била открита фигура на фараон, направена от слонова кост, датираща от Първата египетска династия. Фараонът е носил ватирана мантия от съшити парчета.

Следващите сведения, проследяващи развитието на пачуърка, датират от ранното Средновековие. Търговците носели подплатени дрехи, изработени от голям брой малки парчета, които били плод на практичността и естетическата изява на техните жени.

Войниците също слагали ватирана подплата под бронята си, изградена от различни парчета, която служела за защита и топлина. Смята се, че тази подплатена броня е вдъхновила изработката и употребата на ватираните юргани за легла, които се превърнали в неизменна част от домакинството през XI, XII и XIII век.

Кръстоносните походи и завладяването на Новия свят разпространяват пачуърка из цяла Европа и Америка. Европейските преселнички донесли със себе си уменията и традициите, свързани с тази текстилна техника. Те изработвали завивки от парчета стари дрехи.

През XV и XVI век пачуъркът вече се прилага за изработката на сложни шалове от кашмир, чийто части се изрязват поотделно и след това се съединяват, формирайки композиции в уникален и неповторим стил.

Техниките, пренесени от холандските и английски завоеватели, разцъфтявали в Америка до такава степен, че се считат за най-известната форма на народно изкуство. На тогавашното население било забранено да тъче и да произвежда платове. Всички платове били внасяни от Англия, което ги правело изключително скъпи. Това принудило жените да събират всички парчета плат и да ги използват възможно най-практично и икономично.⁵ Тези домашни занаяти не са само средство за задоволяване

⁵ Veselaci-Hobby Patchwork. Пачуъркът – зараждане, разцвет, упадък...възраждане. 2008 в <http://veselaci-hobby.blogspot.com/2008/01/blog-post.html> посетен на (05/04/2012)

на ежедневните потребности, а служат и като начин за забавление, тъй като се развиват при социални събирания и веселия.

В Америка, където пачуъркът има свой независим живот и дълги традиции, европейската техника се среща с индианската традиция и се обогатява от нея. Индианците също практично използвали парчетата кожа и плат.⁶ Техниките, които са развили, се използват и до днес и носят специфичен колорит и топлина.

До края на XIX век пачуъркът намира приложение главно в бита. В началото тази техника се е използвала от социално слабите слоеве на населението, поради недостиг на материали за изработване на облекло.

Идването на XX век слага край на липсите от миналото, материали от всякакъв тип стават достъпни по целия свят, с развитието на машините, предишните нужди изчезнали. Всяка ръчна работа бива изместена от фабрични артикули. Това състояние се задържа до средата на века, когато отново се възобновява необходимостта да се изработва със собствените ръце.⁷ Това, заедно с факта, че на фабрично произведените артикули, им липсва оригиналност, довежда до възраждането на много голяма част от формите на миналото.

Изобретателността и непрестанните търсения на човека трансформират малко по малко началната същност на пачуърка. Той придобил оранаментална стойност изобразена във възглавнички, одяла, дрехи, аксесоари и др., отличаващи се с декоративен афинитет.

Голям принос, за развитието на пачуърка в модата, има художничката *Sonia Delaunay*, една от изявените творчески личности на течението *орфизъм*. Тя е и едно от водещите имена в стила *Art Deco*, който я насочва към висшата мода.⁸ Тя успява да наложи тази тенденция не само във френската, но и в световната мода на XX век.

През 60-те години на XX век, техниката пачуърк се намесва в производството на облеклото, като определя една от модните тенденции на времето, за изработка на палта, рокли, сака, панталони и др.⁹

⁶ Пеева, Катя. Кратка история на облеклото. София, Икон, 2011, с.65

⁷ Veselaci-Hobby Patchwork. Пачуъркът – зараждане, разцвет, упадък...възраждане. 2008 в <http://veselaci-hobby.blogspot.com/2008/01/blog-post.html> , посетен на (05/04/2012)

⁸ Lussier, S. Art Deco Fashion. London, V&A Publications, 2003, p.48

⁹ Лисийска, З. Художествено проектиране на облеклото. С., Терзиев и синове, 1998г., с.61

Подобно на всяка друга модна тенденция, пачуъркът започва да се масовизира и се превръща в обичайна техника, използвана в облеклото. Постепенно пачуъркът остава все повече и повече в миналото, давайки път на други модни тенденции. Той никога не е бил водеща модна тенденция, но въпреки това е продължавал да бъде част от популярната мода.

„Кръпката” не остава за дълго време в сянка. В началото на ХХІ век техниката започва да набира нова сила, но този път решенията са с абсолютно различна визия. Съвременните дизайнери вдъхват нов живот на пачуърка, като си позволяват използването и комбинирането на нестандартни материали и прилагането им върху съвсем нови виждания за облеклото. Уменията да рисуват с ножица и плат, да създават десени, замислени с въображение и вкус, демонстрират способността и майсторството на тези истински художници. Техните творби са креативни и оригинални, по своя колорит и красота, и допринасят за духовното усъвършенстване.

*Без да изоставя напълно корените си, **пачуъркът** достига своето великолепие при изработката не само на облекло и завивки, но също така и на обувки, чанти, колани, шапки, шалове, дори и обзавеждане. Ние смятаме, че той се явява и като средство за проектиране на облекло, което да бъде едновременно екологично и уникално, задоволяващо естетическите стремежи, интереси и творчески изяви не само на модните стилисти, но и на хората, които желаят да внесат стил и колорит в своя гардероб.*

В **четвъртата част** на Първа глава е представена *спецификата на декоративната композиция и художествено-изразните средства при проектирането*. Тук са обособени и извлечени на специфичните характеристики и особености на декоративната композиция – форма, организация, структуриране на композицията.

ГЛАВА II – СВЕТОВНИ МОДНИ ТЕНДЕНЦИИ СЛЕД 60-те ГОДИНИ НА ХХ ВЕК И ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ДЕКОРАТИВНО–ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ В ОБЛЕКЛОТО

В тази глава е проследена *историята на модата от 60-те година на ХХ век до днес*, по десетилетия, както и една част, запознаваща със *същността на модата*, за да се добие по-ясна представа за развитието, нововъведенията и традициите в модното

облекло, различните стилове на обличане и приложението на декоративно-текстилните техники в тях. Тъй като смятаме, че това ще даде по-ясна представа не само за тенденциите и стиловете в модната индустрия, но също така и за употребата и възможните пътища, които предоставят декоративно-текстилните техники на модните дизайнери.

2.1. Същност на модата

Определено влияние, върху поведението и очакванията на околните, оказва външният вид на хората. Науката разглежда облеклото не само като средство за предпазване на човешкото тяло, от различните климатични условия или от наранявания, но също така и като начин на общуване и предаване на социална и личностна информация. Благодарение на сигналите и посланията, които отправя облеклото, полът, възрастта, социалният статус и географското положение, могат успешно да бъдат разграничени.

В повечето научни и изследователски среди днес, се е наложило единно мнение по отношение на дефинирането на модата. *M. Bickle* смята, че най-често под „мода” се разбират характеристиките и особеностите на облеклото, накитите и козметиката. Но също така се съобразява и с обстоятелството, че терминът „мода“ може да се отнася не само към дрехите и допълненията, но също така и до стиловите особености в музиката, изкуството, политиката, философията, математиката, технологиите, икономиката, финансите, естетиката, иновациите, както и към всеки друг предмет, който се променя във времето, под влиянието на колективните предпочитания на хората. Според неговата теория, модата може да се разглежда от две гледни точки. От една страна, като предмет или идея, които се променят в резултат на груповия избор, и от друга страна – като процес на промяна, през чиито етапи преминава модният предмет, който се консумира и колективно възприема от човешките индивиди.¹⁰

В своя научен труд, *L. Burns* пише, че *психолозите* определят модата като търсене на индивидуалността; *социолозите* обясняват този феномен с класовата борба, обществените нрави, позиции, настроения и социалната конфронтация като норма на обличане; *икономистите* вземат предвид производствените и пазарните механизми и търсенето на онова, което се среща по-рядко и има висока цена; *естетите* се вглеждат в художествените компоненти и разсъждават върху връзката между идеалите за

¹⁰ Bickle, Marianne. Fashion Marketing: Theory, Principles & Practice. USA, Fairchild Publications, 2011, p.46

красота и външния вид на човека; *историците* предлагат свои обяснения, изпълнени с оценки и коментари за промените в модния дизайн в контекста на времеви отрязъци, на епохи и периоди.¹¹

Според нас, модата *не може да се определи еднозначно*, но най-общо нейната същност се състои в това, че кара хората да се променят, да обновяват своята външност, да се различават един от друг, да привличат вниманието върху себе си и да общуват чрез своите дрехи. Най-важното предимство на модата е свързано с ефекта на *новото*. Възникването на модата, като феномен и процес, повечето автори, като *F. Davis, L. Burns, M. Bickle* и др., го свързват със западната цивилизация, с наченките на капитализма и манифактурното производство и с началото на масмедииите, в частност на печата и на печатното слово. След XI век в Западна Европа настъпва постепенно икономически просперитет и се поставя началото на културната стабилност. За рождена дата на модата се приема средата на XIV век, или по-конкретно времето между 1330-1350 г., когато започват да се проявяват по-ясно промените в начина на представяне на външността.

F. Davis определя модата като *културна форма, доминираща във външния вид и облеклото в определен времеви отрязък, съобразно нравите и вкусовете, предпочитанията и нагласите на хората*. Тя зависи от начина на живот и технологичното ниво на развитие, както и от потребността на човека от промяна. Най-често използваните думи, за обяснение на модата, са *облекло, промяна, бит, образец, нещо ново, преходно*. Бързо преминаваща популярност и кратковременност на преобладаващата форма, различават *модата* от *стила*. Модата е и *манията* на хората да бъдат различни и заедно с това – желанието им да изразят чрез дрехите и външността своята индивидуалност (културна и физическа).¹² Повечето речници и справочни издания са единодушни, че модата не се отнася единствено до маниерите и начините на обличане и разхубавяване, а и до стилите особености в изкуството, политиката, философията, икономиката, новите технологии, иновациите и т.н.

Според научните теории и концепции, които предлага *Fred Davis*, за същността на модата, през различните етапи от развитието на човешката цивилизация, тя е имала

¹¹ Burns, Lesly D. Fashion theory: Course Description. Dept. Apparel, Interiors, Housing, and Merchandising, College of Home Economics and Education, Oregon State University: Internet Source, 1999

¹² Davis, Fred. Fashion, culture, and identity. – Chicago and London, The University of Chicago Press, 1992, p.205-206

ясно изразен *класов характер*, носела е върху себе си отпечатъка на богатството или бедността на една или друга социална група. *Davis* предлага два основни модела на модната теория. Според първия – моделът на модната система – има йерархия и съгласно нея новите образци в дрехите се разпространяват отгоре надолу, от центъра към периферията, от високо развитите страни към по-слабите и бедни държави. Според втория модел, наричан „популистки”, колективният подбор определя модата, прилаган от хората, възприемащи и демонстриращи новата мода. Съгласно него, дизайнерите предлагат новите идеи, а за да се превърнат те в мода, трябва да бъдат приети, одобрени и препоръчени от търговци, производители, потребители и лидери на общественото мнение.¹³

Опирайки се на становището на Л. Стойков и енциклопедичната, теоретичната и дизайнерската обосновка на понятието „мода”, ще се опитаме да формулираме дефинитивно обобщение за същността на модата – *тя е съвкупност от възприемани и споделяни ценности, които дават възможност на човек да изрази себе си най-вече чрез знаците на външния вид и облеклото; да общува с околните, влагайки конкретни значения в дрехите и допълненията; да се променя в съответствие или в разрез с индивидуалните и социалните норми, вкусове и схващания за красота, елегантност, модерност и различност; да проявява свобода, творчество, въображение и способност да отстоява личностната си култура, да се разделя с миналото и да предчувства бъдещето, адаптирайки се към новото и непознатото.*¹⁴

2.2. Модата на 60-те години

Модата през 60-те години претърпява невиджани промени, като главна цел е излизането извън рамките и стереотипите на познатото и обикновеното. Компютрите, програмните устройства, сложните технологии образуват новата реалност в шевното производство и в сферата на дизайна. Тази реалност, според нас, не би могла да съществува, ако не бе преминала през 60-те години, с нейните възходи и падения, както в модата, така и в културния живот на обществото ни.

Според *Н. Даген*, 1960-те години са време на противовоенни, граждански, етнически и расови движения. Това е и времето на сексуалната революция. Настъпват

¹³ Davis, Fred. Fashion, culture, and identity. – Chicago and London, The University of Chicago Press, 1992, p.204-205

¹⁴ Стойков, Л. Теоретични проблеми на модата. С., От игла до конец, 2006, с.50-65

значителни промени в съзнанието на младежите, не само в начина им на живот, но и в тяхното свободно мислене и поведение. Това неминуемо дава своето отражение на модата. Това е десетилетието, в което се появяват невиджани до тогава произведения на модната и текстилната индустрия. Този период фокусира върху *ярките* и *еликтрикови цветове*, както и *причудливите десени*. В *грима* се появяват *наситените ярки цветове – сини и зелени сенки за очи*, изписани с *черна ивица* около очите, а в прическите са с различна дължина и форма. *Акcesoарите* или липсват или са в изобилие. В края на десетилетието се появяват *клош панталоните*, тай-дай техниката на боядисване на дрехите, наречена *батик*, и още много други декоративно-текстилните техники. Природните форми и атрибути от етно облекло, възникват като протест срещу класовите различия и нетърпимост.¹⁵

2.3. Модата на 70-те години

Смятаме, че модата през 70-те години са изпъстрени от модни стилове и субкултури, като успяват да си намерят място в модната индустрия и до днес. Дизайнерите от този период преобръщат разбиранията за традиции в конструирането на облеклото и започват да включват употребата на различни методи и *декоративни техники*, с които да *подсилят цялостната визия и внушение*.

Ние смятаме, че периодът е характерен със стремеж към повече *индивидуалност*, обществото престава да се влияе, до голяма степен, от стандартите, наложени от дизайнерите, и започва самостоятелно да избира своя стил. Облеклото се превръща в *начин за самоизява*, а не възможност да се *демонстрира социален статус*. Медиите също променят своето отношение към модата. Ако преди това са давали съвети за обличане и разкрояване, то през 70-те започват да налагат идеята, че вече не съществува правилен и неправилен маниер на обличане, че *няма единен стил*, защото потребителите избират своя гардероб, изхождайки от своите потребности.

2.4. Модата на 80-те години

Приближавайки се все повече до XXI век, понятието „мода“ добива изключително широко тълкуване – като стил и маниер на обличане и поведение, формиран под влиянието на икономическите и социалните условия, технологичното

¹⁵ Даген, Н., Буле, Ж., История на облеклото /Енциклопедия Larousse/, София, ICON, 2004, превод от френски – Катя Пеева, с.222-224

развитие, както и в резултат на културата, морала и вкуса на хората, характерни за дадена епоха. Ние сме съгласни с много от експертите, като Т. Еджинс, С. Йонас и др., които считат, че 80-те години са моментът, когато идеите по света са се изчерпали и на дизайнерите не им остава нищо друго, освен да се обърнат за вдъхновение към началото и средата на века. Те не просто копират класическите силуети и модели от миналите десетилетия, но се стараят да внесат в тях духа на времето, правейки традиционния костюм привлекателен за съвременните поколения. В стремежа си да създадат нещо ново и различно, при липсата на голямо разнообразие от идеи, *модните стилисти включват традиционните декоративно-текстилни техники, които да подсилят цялостната форма и визия на моделите.* Но също така, отсъствието на чувство за мярка у дизайнерите, довеждат много от традиционните форми до *гротеска*, внасят *кич* и хумор в моделите си, класическият стил се преплита с модата на *субкултурата*.

2.5. Модата на 90-те години

През 90-те години на миналия век прогрес прави новият интерес към живота и вечната младост, това е период, през който *индивидуалността е много по-важна ценност, отколкото стриктното следване на модните тенденции.* Жените демонстрират независимост и собствен стил, който да е в унисон с тяхната обществена дейност и положение в обществото. Това е десетилетието, в което глобализацията, информацията, интернет, кабелните програми, мобилните телефони и компютърните игри, стават част от ежедневието на хората. Модата става *по-строга и съдържана*, но също така стремяща се да бъде *удобна и практична.*

Обобщено можем да кажем, че деветдесетте години събират в себе си традициите на миналото и поглед напред към бъдещето. Особено влияние, през този период, оказват американските дизайнери, които успяват не само да въздействат на европейската мода, но също и да си сътрудничат с нея. Модата варира от минималистична и напълно изчистена, от всякаква декоративност и орнаментика, до подчертано небрежна и свободна, включваща употребата на различни декоративно-текстилни техники, непресъхващ извор на вдъхновение и творческо изразяване. Модата напълно престава да определя правила за обличане, и към края на века, главна ценност е наличието на собствен стил.

2.6. Модата на XXI век

С идването на XXI век, модата се насочва във всевъзможни посоки, предоставяща голяма свобода на избор и личностно изразяване. Тенденцията, към която младото поколение се стреми, е да открие своя *собствен стил*, ръководейки се най-вече от мотивите за *удобство* и *практичност*. Модата успява да се освободи от прекалената натруфеност на последните десетилетия, преминавайки към една по-изчистена визия. Здравето и опазването на околната среда са тенденции, които съсредоточават вниманието си върху глобалните промени. Текстилната индустрия също се включва в спасяването на планетата, използвайки рециклирани материали и тъкани за много от новите колекции. Днес всичко ново е добре забравено старо, поради липсата на нови, спиращи дъха идеи.

Модата, която се създава през новото хилядолетие, е изпъстрена от модни стилове и влияния, които постоянно се сменят. Дизайнерите преобръщат още повече разбиранията за традиции и модерно. При конструирането на облеклото, включват употребата на декоративно-текстилни техники, екологични и биологични методи за производство и обработка на тъканите, както и все повече технологии и устройства, които не само подсилват цялостната визия и внушение, но и целят да избегнат вредното влияние върху околната среда и значително да подобрят начина на живот.

ГЛАВА III – СЪВРЕМЕННА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДЕКОРАТИВНО–ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ В ОБЛЕКЛОТО

В третата глава, от дисертационния труд, са предложени пътища за *възобновяване* и *нови интерпретации* на *традиционните декоративно-текстилни техники*, в *съвременното* и *футуристичното облекло*, които са сведени до две основни насоки:

3.1.1. Прилагане на техники и методи за засилване и акцентиране на репрезентативните функции на дрехата

В съвременното облекло, освен традиционните функции на дрехата – да предпазва човека от неблагоприятните климатични условия и наранявания, тя придобива и нови функционални значения. Социо-културната промяна, във функциите на облеклото, довежда до необходимостта от засилване на неговата

репрезентативност. Поради тази причина, смятаме, че тази възможна насока, ще създаде перспективи за подобряване на естетическите качества на облеклото, възможност за лична творческа изява и занимания. Особен акцент днес придобива визуалната функция на дрехата, нейната представителност. От там произтича и акцентът върху функцията на дрехата като знак, символ за социална принадлежност; като кастов белег; като средство за комуникация; като средство за индивидуален израз на личността, нейната същност, култура и интелект. За да се осъществят успешно тези функции, трябва да се промени начина на проектиране и моделиране, да се обогатят художествено-изразните средства, да се търсят нови материали, нови технологии и техники за формоизграждане на облеклото.

Художествено-декоративните техники, според нас, са едно от средствата и възможностите за успешна реализация на тези функции на облеклото.

3.1.2. Внедряване на нови технологии и екологични методи, в проектирането и при изработката на облеклото.

Втората възможна насока, в развитието на модната индустрия, според нас, е в сферата на екологията и високите технологии (high tech). Тези перспективи ще допринесат, изключително много, за подобряване на текстилното производство и създаването на високо функционални облекла, за повишаване качеството на материалите и на художествено-естетическата им стойност. Това ще наложи промяна в мисленето на хората, по-голяма отговорност към природата и живота, ще ги накара да се замислят по-често, за това, което носят.

Според нас, високотехнологичните облекла не отхвърлят, а напротив, засилват още повече значението на художествено-декоративните техники. Те също оказват благоприятно въздействие върху околната среда и дават широки възможности за приложение. Решаващо е мястото, на текстилните техники, в процеса на рециклиране и повторна употреба, на различни материали и интерпретации. Тъй като почти за всяка една от техниките се използват отпадъчни текстилни материали и елементи, които лесно биха могли да послужат за създаването на произведения с уникални естетически качества. Декоративно-текстилните техники се явяват и противовес на свръхпроизводството в текстилната индустрия, поради факта, че създават произведения с оригинални и уникални стойности и по-малка тиражност.

Днес се появява необходимостта от по-често трансформиране и преобразуване на дрехата, от възможността за нейната по-висока комбинативност и многофункционалност, поради забързания начин на живот и липсата на свободно време. Ако една дреха има повече предназначения (да се използва както за спортно и удобно, така и за елегантно и стилно облекло) и ако би могла да се комбинира с по-голям брой текстилни изделия и аксесоари, това би ограничило излишното купуване на стоки и пилеене на средства, като това ще намали положително и свръхпроизводството в текстилната индустрия.

Според нас, три са причините, декоративно-текстилните техники да се забелязват все по-често, не само на модните подиуми, но и като част от нашия гардероб. Първата причина е, че те придобиват оранаментална стойност, насочвайки се в оформлението и налагането на определени течения и модни стилове не само в облеклото, но и при изработката на аксесоари и допълнения към него, с изключителен декоративен афинитет – чанти, обувки, колани, шалове и др. Втората причина е, че днес тази идея е възобновена не толкова с цел икономия, а с оглед на разпространението на екологичните методи, за изработване на облекла, поради факта, че тези декоративни техники позволяват рециклирането на текстилните изделия и успешното им включване в съвременната мода. Третият мотив, смятаме, че изхожда от възможността и желанието за творческа изява и странични занимания на хората, допринасящи за тяхното духовното усъвършенстване, тъй като произведенията, създадени по този креативен и оригинален метод, възглъщават колорита и красотата на традиционното, пречупено през погледа на модерното.

Най-общо, можем да определим декоративно-текстилните техники в модата, като средство и метод за обогатяване на утилитарните и естетическите качества на съвременното облекло, като път за изява на индивидуалните вкусове и личностни предпочитания, на човека, в начина му на обличане. Тези техники не само не са забравени, но напротив, те все повече привличат интереса на съвременните дизайнери – от една страна като завръщане и нов прочит на традиционното минало; и от друга – като активно участие и намеса в процеса на навлизане на модерни технологии, в областта на модната индустрия.

ОСНОВНИ ТЕОРЕТИЧНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ПРАКТИКАТА

Декоративно-текстилните техники преминават през дълъг процес на развитие, постепенно разширявайки своето съдържание и сферите на приложение – от ръкоделия, предназначени за изработка на изделия от бита, те постепенно навлизат в различни сфери на приложните изкуства и модния дизайн. Усвоявайки теоретични знания и практически умения, за изпълнението на тези техники, се разкриват безкрайни технологични и художествени възможности, за тяхното приложение и интерпретация в съвременния бит и облекло.

Въз основа на направените теоретични проучвания и анализи, бяха разкрити произхода, същността, технологията и начинът на изпълнение, на различните видове декоративно-текстилни техники, след 60-те години на XX век. Могат да се направят и следните по-общии изводи:

1. Най-общо, за техниките *макраме и преплитането на нишки*, може да се отбележи, че при тях, благодарение на комбинаторните възможности, които те предоставят, се създават условия за неограничени варианти, за изграждане на орнаментални и сюжетни композиции, в декорацията на облеклото. Това допринася и за повишаване на неговата естетическа стойност.
2. При *бродерията*, се разкри широкото ѝ приложение, при изработката на облекла и аксесоари, но особено значимо е приложението ѝ в някои ритуални, театрални, карнавални и национални костюми. В композиционно отношение, тя дава възможности за акценти, обединяване и организиране на облеклото. Бродерията допринася за създаването на уникално облекло, благодарение на възможностите за прилагане на различни бодове, орнаментика, цветове и др.
3. Успяхме да докажем, че техниката *пачуърк*, освен че намира приложение при изработката на облекла и аксесоари, се явява и като средство за проектиране на облекло, което да бъде едновременно екологично и уникално, да задоволява естетическите стремежи, интереси и творчески изяви не само на модните стилисти, но и на хората, които желаят да внесат стил и колорит в своя гардероб.
4. Въз основа на направените теоретични изследванията, може да отбележим, че *апликацията* повлиява значително на творческите решения на съвременните дизайнери. Благодарение на възможностите за създаване на абстрактно-декоративни или стилизирани сюжетни мотиви и орнаменти, тази техника предоставя

възможност за декорации на облеклото, открояващи се с разнообразна колоритност на формите и десените.

5. При *колажът*, стигнахме до заключението, че предоставя възможност да се съчетават разнообразни материали и орнаменти, и допринася за постигането на голям художествен ефект. Благодарение на възможностите за пластично изграждане на декорацията, чрез колажа, се осъществяват акценти в структурата и пластиката на дрехата.
6. Разкри се, че специфично, за *обвивната (паикулена) техника* и различните *пластични техники*, е, че те намират особено широко приложение в Авангарда, за изграждане на обемни акценти в конструкцията и цветовете, както и като средство за изграждане на силуета и структурата на дрехата. Разнообразието на композицията се основава на варианти получени чрез намотаването, наслагването, усукването или чрез драпировките и гънките, със симетрично и асиметрично разположение, в съответствие с повърхността на материалите и цвета на тъканите.
7. *Техниката на изтегляне и вмъкване на нишки* намира приложение както в бита, така и в модата, за декориране на облеклата. Смятаме, че тази техника е най-подходяща за подчертаване и оформяне на края на дрехата, с лентови бордюрни форми, и за украса на отделните елементи на дрехата. Тя успешно би могла да се прилага и за цялостна изработка на основния плат на облеклата.
8. Установи се, че техниката *батик* предлага на дизайнера и твореца неограничи възможности за експериментиране с цветовете, материалите и изразните средства. Тази техника продължава да бъде обогатявана и да разширява своето поле на приложение, поради възможностите ѝ за естетическо въздействие. Тя се прилага не само като декоративно средство за украса на облеклото, но и за създаване на самостоятелни художествени произведения.
9. Разкри се, че техниките на изработване на *ажури* и *дантели*, дават възможност за успешното декориране и композиционно организиране на облеклото, придавайки изключителна ефирност, лекота и прозрачност на дрехата. Заради своята сложност и нуждата от голяма прецизност, при работа, тези ръчни текстилни техники са изключителен декоративен елемент в съвременното модно облекло и аксесоари, благодарение на които дрехата придобива уникалност и висока естетическа стойност.
10. *Десенирането* е изключително важен момент, при създаването на тъкани и платове. Посредством тази художествена техника, благодарение на възможностите за

вариране на формите и цветовете хармонии, се съдейства за увеличаване асортимента на облеклата. Тази техника създава впечатление за лекота, ефирност на дрехата и наподобява ефекта на акварелната техника.

11. Бихме могли да уточним, че голямото разнообразие от *тъкачни техники*, създава условия за успешното изграждане на формата, структурата, орнаментите, ритъма, пропорциите, симетрията и цветовете хармонии в облеклото. В композиционно отношение, тъкането предоставя безкрайни технологични и художествени възможности, за приложение и интерпретация в съвременната мода и облекло.
12. Установено беше, че периодът на *60-те години* е времето на сексуалната революция, свободното мислене и поведение. Това е десетилетието, в което се раждат *минижупът, френският маникюр, сакото с двуредо закопчаване, Go-Go ботушите, тънкият и много висок ток, леопардовите шарки, електриковите цветове и странните десени*. Появяват се субкултурни стилове, като „*модс*“, „*рокери*“, „*попери*“, „*битници*“, „*унисекс*“, „*минимализъм*“, „*хипи*“ и др. Модата през 60-те години претърпява невиджани промени, като главна цел е излизането извън рамките и стереотипите на познатото и обикновеното. Компютрите, програмните устройства, сложните технологии образуват новата реалност в шевното производство и в сферата на дизайна.
13. Тенденции, през *70-те години*, се характеризират накратко със стремежа към повече *индивидуалност*, обществото престава да се влияе от стандартите, наложени от дизайнерите, и започва самостоятелно да избира своя стил. Огромен успех прави *уличната мода, спортното облекло, панталоните тип „цигара“, подпънките в раменете* и др. Установихме, че този период също е изпъстрен от модни стилове и субкултури, като „*пънк*“, „*диско*“, „*кежуълс*“ и др., които успяват да намерят място, в модната индустрия, и до днес. Дизайнерите от този период преобръщат разбиранията за традиции в конструирането на облеклото и започват да включват употребата на различни методи и *декоративни техники*, с които да подсилят цялостната визия и внушение.
14. Разкрито беше, че смесването на стилове и направления, през *80-те години*, преосмислянето на класиката и популярност на деловия костюм и здравословния начин на живот, са от особено значение за новото поколение и техния стил на живот. През този период, голямо влияние оказват стилове, като „*хип-хоп*“, „*еко-стил*“, „*фетиш*“, „*юпи*“ и др. Това е моментът, когато идеите по света са се изчерпали и на дизайнерите не им остава нищо друго, освен да се обърнат за

вдъхновение към началото и средата на века. В стремежа си да създадат нещо ново и различно, при липсата на голямо разнообразие от идеи, модните стилисти включват традиционните *декоративно-текстилни техники*, които да подсилят цялостната форма и визия на моделите.

15. На основата на направеното проучване, се очерта, че *90-те години* събират в себе си традициите на миналото и поглед напред към бъдещето. Особено влияние, през този период, оказват американските дизайнери, които успяват не само да въздействат на европейската мода, но също и да си сътрудничат с нея. Появяват се стилове като „гръндж“, „готик“, „киберпънк“, „хай-тек“, „пуризм“ и много др. Модата варира от минималистична и напълно изчистена, от всякаква декоративност и орнаментика, до подчертано небрежна и свободна, включваща употребата на различни декоративно-текстилни техники, непресъхващ извор на вдъхновение и творческо изразяване. Модата напълно престава да определя правила за обличане, и към края на века, главна ценност е наличието на собствен стил.

16. Разкрито беше, че модата, която се създава през *XXI век*, е изпъстрена от модни стилове и влияния („бохо“, „хипстър“ и др.), които постоянно се сменят. Дизайнерите преобръщат още повече разбиранията за традиции и модерно. При конструирането на облеклото, включват употребата на *декоративно-текстилни техники, екологични и биологични* методи за производство и обработка на тъканите, както и все повече *технологии и устройства*, които не само подсилват цялостната визия и внушение, но и целят да избегнат вредното влияние върху околната среда и значително да подобрят начина ни на живот.

Въз основа на направените изследвания и проучвания, бяха предложени основни пътища и насоки за приложение, на отделните техники в съвременната мода, бяха обособени възможности за тяхната интерпретация, съобразно съвременните културно-естетически, материално-технически, научни, ергономични, екологични и др. фактори на съвременното общество, посочвайки пътища за бъдещо развитие.

Въз основа на тези теоретични изследвания и проучвания, беше очертана, като една от основните тенденции в развитието на модата в бъдеще – все по-значителното навлизане на High Tech направлението, както и на екологични

методи за обработка на тъкани. Очертана беше и една втора тенденция във футуристичната мода – възобновяване на традиционни методи, в областта на текстилното производство, акцентирайки върху тяхната рационалност и неповторимост. Това ще разкрие пред човека неограничени възможности за избор и себеизказ.

СПРАВКА ЗА ПРИНОСИ И ПРИЛОЖИМОСТ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

1. Проучени са произходът, технологията и начинът на изпълнение на различните видове декоративно-текстилни техники, установени са техните основни характеристики и специфични композиционни особености.
2. Установено е приложението, на тези техники, в различните етапи на развитие на модата, след 60-те година на XX век.
3. Въз основа на направените теоретични проучвания, са разкрити, анализирани и предложени нови възможности за приложение, на тези техники, в съвременната мода.
4. Очертани са основните посоки и направления, в които ще се развива модната индустрия в бъдеще, и къде е мястото на декоративно-текстилните техники в тази област.

СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. *Септември 2012 История и развитие на пачуърка*, Четвърта Балканска научна конференция „Науката, образованието и изкуството през XXI век”.
2. *Февруари 2013 Традиционни декоративно-текстилни техники и приложението им съвременното облекло*, катедра Културология.
3. *Февруари 2014 Пластиката в облеклото*, Годишен сборник на СУБ, клон Благоевград.